

Varför har facket bidragit till att öka lärarbristen?

Publicerad här den 2 december 2017

DET KOMMER ATT SAKNAS 80 000 lärare inom de närmaste åren, säger Sveriges Kommuner och Landsting, SKL. Det är därför nödvändigt att de sökande till lärarutbildningarna blir många fler. Lärarbristen gör att lärarna nu måste arbeta i större klasser och täcka upp för frånvarande kolleger, eftersom det saknas vikarier som kan rycka in. Denna ökade arbetsbörda har gjort att många lärare gått in i väggen och sjukskrivit sig.

De fack som tillvaratar lärarnas intressen borde därför göra allt de kan för att minska lärarbristen. Dessvärre har facket på många sätt tvärtom bidragit till att öka lärarbristen. Man har varit fokuserad på att kämpa för högre löner. I denna kamp har man i sina tidningar och i massmedierna framhållit nackdelar med yrket. Hur litet tid man får över för att förbereda lektioner. Hur stökiga eleverna kan vara. Hur krävande föräldrarna kan vara. Hur låga lönerna är. Av naturliga skäl undviker man att tala högt om skolloven och läraryrkets övriga plusvärden. Ju svårare yrket framställs, desto bättre utgångsläge i löneförhandlingarna. Denna kamp har dock visat sig mindre framgångsrik. Och den kan ha avskräckt många studenter från att välja en lärarutbildning.

Facket protesterade inte nämnvärt när man på 1990-talet gjorde om skolan till en fabrik efter mönster från näringslivet: mål- och resultatriktningen av skolan. Fokuseringen på mätbara kunskaper. Fler och mer fingraderade betyg. Nationella prov. Pisa-prov. Detaljerade kursplaner. Svårtydda betygskriterier. Ökade krav på rapportskrivning. Förändringar som gjorde läraryrket mera slitsamt och mindre tillfredsställande.

Facket protesterade inte heller nämnvärt när man lät dela upp lärarkåren i särskilt duktiga lärare och mindre duktiga. De duktiga lärarna skulle få mer i lön. Lönedifferentiering infördes efter näringslivsmodell. Förstelärartjänster infördes. Ett särskilt lönelyft infördes för särskilt duktiga lärare. Hälften av lärarna fick genom lönerna veta att de räknades som mindre duktiga. Att dessa lärare blev bittra och mindre motiverade att anstränga sig i jobbet var en effekt som man borde ha kunnat förutse. Detta särskilt som kriterierna och tillvägagångssätten vid valet av de duktiga lärarna var så oklara. Ett antal av de »utsorterade« lärarna kom att lämna yrket.

Facket bidrog också till att man införde lärarlegitimationerna. Dessa skulle ge läraryrket högre status. Men de ledde till att många elever miste omtyckta lärare som måste komplettera sina akademiska meriter. Och att elever fick finna sig i att deras betyg sattes av någon legitimerad lärare som inte kände dem och som inte visste vad de hade presterat under lektionerna. Många lärare lämnade också yrket på grund av kraven på legitimation. På så sätt bidrog lärarlegitimationerna till att lärarbristen blev ännu större.

Vad borde facken göra i stället för att få fler lärare att stanna i yrket och få fler studenter att välja läraryrket? Dels borde de arbeta för att lärarlegitimationerna tas bort. Och att lärare som gör samma jobb ska ha samma lön. Dessutom borde de försöka påverka beslutsfattarna att tänka om när det gäller de skadliga reformer som införts under 1990-talet och senare. Det vill säga sådant som mål- och resultatnriktningen av skolan, fokuseringen på de mätbara kunskaperna, teoretiseringen av lärarutbildningen, införandet av mer fingraderade och tidigarelagda betyg, de nationella proven, Pisa-proven, de detaljerade kursplanerna, de svårtydda betygskriterierna och det ökade kravet på rapportskrivning etcetera.

Facket borde framhålla de stora fördelarna med yrket. Glädjen i att dagligen få arbeta tillsammans med elever som är vetgiriga, humoristiska och påhittiga. Att få möta värmen och uppskattningen i deras blickar efter en lyckad lektion. Den tillfredsställelse detta skänker har få motsvarigheter i andra yrken. Detta borde framhållas mycket mer vid marknadsföringen av lärarjobbet.

Facket har bidragit till att lärarbristen har ökat. Lärarbristen har bidragit till att många lärare har kunnat öka sina löner. Man vill ju hoppas att detta inte har varit en avsikt. I kläm har hamnat alla de elever som för sina liv behöver en lärare som ser dem och som hjälper dem.